

І.Є. ТИМЧЕНКО, канд.екон.наук, доц., ХЕПУ, Харків
Т.І. ЧОРНА, канд. екон. наук, доц. УПА, Харків
А.В. НЕПРАН, канд.екон.наук, стар. викл. ХЕПУ, Харків

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЦІ

В статті розглядаються особливості розвитку інвестиційного процесу в Україні, аналізується ефективність використання інвестицій по галузям національної економіки

The features of the development of the investment process in Ukraine, examining the effectiveness of investments in sectors of the national economy have been viewed in this article.

Постановка проблеми. Економічний підйом в українській економіці останніх років та перспективи економічного зростання в значній мірі залежать від прискорення інвестиційних процесів. Період 1990-х років був відмічений значним спадом інвестицій: в 2008 р. обсяг інвестицій в основний капітал склав лише 85,4 % від рівня 1990 р. При високому ступені зносу основних фондів, що характеризує сучасний стан виробничого потенціалу більшості галузей української економіки, підтримання високих темпів зростання валового внутрішнього продукту (7–8 % за рік) без випереджаючого зростання інвестиційних витрат неможливе.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки інвестиційної діяльності та аналізу інвестиційних процесів в Україні присвячені роботи В. Гейця, Б. Данилишина, С. Злупка, Б. Квасюка, В. Кириленка, І. Лукінова, М. Чумаченка, А. Чухна та ін. Період після фінансової кризи (1998 р.) в цілому характеризувався відносно високими темпами зростання валового внутрішнього продукту, інвестицій в основний капітал. Проте за зовнішнім благополуччям, як відмічали В. Геєць, А. Гриценко, В. Федоренко, С. Захарін, приховувалися суттєві диспропорції у розвитку галузей і секторів економіки і при взаємодії між ними [1–3]. Випереджальні темпи інвестицій в сектори, які здійснюють перерозподіл суспільного продукту, над інвестиціями у виробництво останнього (промисловість і сільське господарство) посилюють ризики фінансової системи та інфляційний потенціал [4, с. 327].

Поглиблення інвестиційної діяльності, об'єктивна тенденція до зниження ефективності їх використання, що намітилася останнім часом, відноситься до числа нових і малодосліджених в нашій літературі проблем. Між іншим значення такого роду досліджень без сумніву актуальне, оскільки дана тенденція характерна для багатьох країн, більш того, вона стає переважаючою.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз тенденцій і закономірностей інвестиційного процесу, поглиблення методичних підходів до оцінки інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційні витрати

виступають одним із головних факторів, що визначають зростання національної економіки в довгостроковій перспективі. В період кризи або безпосередньо перед нею обсяги інвестицій в країні різко скорочуються. Пожвавлення і підйом характеризуються зростанням (часто випереджаючим) інвестицій перш за все в основний капітал. У сучасних умовах високі та стійкі темпи економічного зростання в країні характеризуються випереджаючими темпами зростання інвестиційного попиту відносно динаміки валового внутрішнього продукту (рис. 1).

В теперішній час в економіці України склалася складна ситуація, коли амбіційні плани уряду по прискоренню темпів економічного зростання, диверсифікації виробництва та підвищення

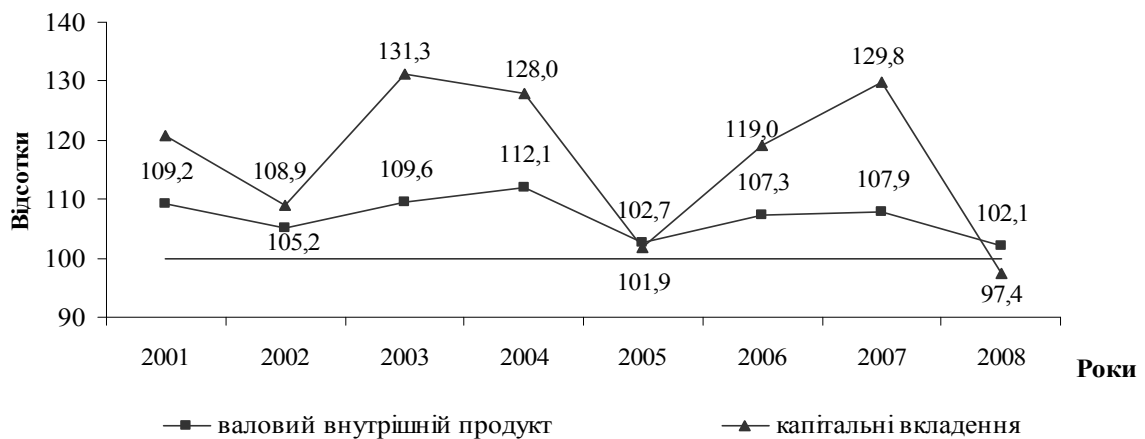

Рис. 1. Динаміка інвестицій в основний капітал і виробництво валового внутрішнього продукту (в % до попереднього року)

конкурентоспроможності національних товарів не підкріплена стійкою, випереджаючою динамікою валового внутрішнього продукту темпи приросту інвестицій в основний капітал. Особливо драматичним в 2008 р. стало падіння темпів зростання інвестицій в машинобудування, що стало суттєвим обмеженням інвестиційної діяльності в економіці. Виробництво продукції машинобудування в 2008 р. зменшилося у порівнянні з 2007 р. на 3,1 %, тоді як інвестиції в основний капітал — на 5,3 %. Зростаючий попит був компенсований розширенням імпорту машин і обладнання.

Одним із важливих факторів формування галузевої структури капітальних вкладень поряд із темпами зростання обсягів виробництва є капіталомісткість приросту валової доданої вартості окремих галузей (табл. 1). Підвищення загальної народногосподарської капіталомісткості продукції відбулося, як видно із даних табл. 1, в результаті зростання капіталомісткості продукції в промисловості, сільському господарстві та торгівлі, частка яких складає 50,7 % у загальному обсязі капітальних вкладень в матеріальне виробництво. На її покриття було витрачено більше 90 % загального обсягу капітальних вкладень виробничого призначення.

Таблиця 1 - Галузева структура капітальних вкладень і фактори її формування (2008 р. = 100; в %)

	Структура капітальних вкладень	Капітальні вкладення	
		в тому числі	
		на зростання обсягів виробництва	на покриття капіталоємності
Промисловість			
добувна промисловість	100	-5,8	105,8
переробна промисловість	100	-0,6	100,6
виробництво та розподілення газу, електроенергії та води		-3,3	103,3
Будівництво	100	112,8	-12,8
Сільське господарство	100	66,1	33,9
Транспорт і зв'язок	100	104,3	-4,3
Торгівля	100	73,3	26,7

Ефективність інвестицій в основний капітал на макrorівні визначається через співставлення приросту валового внутрішнього продукту (національного доходу) і капітальних вкладень за один і той же період. Проте частина капітальних вкладень спрямовується на підвищення продуктивності праці. Виразити ефективність капітальних вкладень через критерій зростання продуктивності праці можна шляхом співставлення величини валового внутрішнього продукту (валової доданої вартості), одержаної в даному періоді за рахунок зростання продуктивності праці, з капітальними вкладеннями за цей період [1, с. 160].

Розглянемо на прикладі промисловості динаміку ефективності капітальних вкладень (табл. 2). За 2008 рр. показник ефективності капітальних вкладень по зростанню валової доданої вартості в промисловості склав -0,07, тоді як у 2004 р. він становив 0,64. За той же період показник по зростанню продуктивності праці зріс на 18,3 % (з 0,71 до 0,84), тобто відбулося незначне підвищення ефективності капітальних вкладень.

Таблиця 2 - Ефективність капітальних вкладень по приросту валової доданої вартості та продуктивності праці в промисловості за 2004–2008 рр.

	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Загальна ефективність капітальних вкладень по приросту валової доданої вартості (без лага)	0,64	0,05	0,34	0,25	-0,07
по приросту продуктивності праці	0,71	0,89	0,70	0,81	0,84

Висновки. У сучасних умовах необхідні стійкі, випереджаючи динаміку валового внутрішнього продукту темпи зростання інвестицій в основний капітал, що забезпечать не лише зростання виробництва, але й модернізацію української економіки, забезпечивши можливість випуску

конкурентоспроможної продукції. Загальне зниження ефективності капітальних вкладень в значній мірі було обумовлене зростанням капіталомісткості виробництва продукції.

Список літератури: 1. Капіталізація економіки України / За ред. акад. В. М. Гейця, д-ра екон. наук А. А. Гриценка. – К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2007. – 220 с.; 2. Федоренко В. Інвестиції та економіка України // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 12–17.; 3. Захарин С. Сбереження и инвестиции в корпоративном секторе Украины в контексте макроэкономического развития // Экономика Украины. – 2009. – № 5. – С. 36–45.; 4. Україна у 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. К.: НІСД, 2008. – 744 с.; 5. Шинкарук Л.В. Особенности процесса накопления капитала в Украине // Экономическая теория. – 2006. – № 1. – С. 80–93.; 6. Эффективность общественного производства: критерии, методы расчета, показатели. Под ред. Б. П. Плышевского. М., «Экономика», 1976. – 215 с.

Надійшла до редколегії 10.11.10